

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 31 ΜΑΪΟΥ 1927

ΠΡΟΕΔΡΙΑ Κ. ΖΕΓΓΕΛΗ

Ὁ Πρόεδρος ἐκφράζει τὸν ἀποτροπιασμὸν τῆς Ἀκαδημίας διὰ τὴν ἐναντίον τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου ἀνίερὸν ἀπόπειραν. Ἡ Ἀκαδημία ἀναθέτει εἰς τὸν Πρόεδρον νὰ διερμηνεύσῃ πρὸς τὸν Μακαριώτατον τὰ εὐλαβῆ αἰσθήματα αὐτῆς.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΕΛΩΝ

ΝΕΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ: Τὸ β' μέρος τῆς Ἱφιγενείας, ὑπὸ κ. Α. Προβελεγγίου.

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ.—Πυθαγόρεια σύμβολα. Ἡ ῥήτρα «κυάμων ἀπέχεσθαι», ὑπὸ κ. Θεοφίλου Βορέα*.

Ἡ ῥήτρα «κυάμων ἀπέχεσθαι» καὶ αἱ περὶ αὐτῆς γνώμαι. — Εἰς τὰ πυθαγόρεια σύμβολα, ἤτοι τὰς συμβολικὰς ῥήτρας, ὧν ἐποιοῦντο χρήσιν οἱ περὶ τὸν Πυθαγόραν, ἵνα ἀποκρύπτωσιν ἀπὸ τῶν ἀμυήτων τὴν μυστικὴν τῶν διδασκαλίαν, καταλέγεται καὶ τὸ ὑπαγορευθὲν τὴν ἀπὸ τῶν κυάμων ἀποχήν, «κυάμων ἀπέχεσθαι», ὅπερ καὶ ἄλλοι μνημονεύουσι καὶ ὁ ποιητὴς Καλλίμαχος ἐν τοῖς ἔπεσιν ἐκείνοις

καὶ κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχειν, ἀνιῶντος ἐδεστοῦ,
κἀγώ, Πυθαγόρας ὡς ἐκέλευε, λέγω¹.

Εἶναι δὲ ἡ ῥήτρα αὕτη πολὺ παλαιά, ὡς φαίνεται, ὀρμωμένη ἴσως ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Πυθαγόρου. Μνημονεύει αὐτὴν ὁ Ἀριστόξενος, ὁ τοῦ Ἀριστοτέλους μαθητής². Παρα-

* TH. BOREAS, Pythagoreische symbolische Formeln. Das Bohnenverbot.

¹ Ἀπ. 128, Schn.—Πρβλ. Αὐλοῦ Γελλίου IV, 11.—Διογ. Λαερτ. 8, 23, 33, 34.—Ψ. Πλουτ., π. παιδ. ἀγ. 12. — Ἰαμβλ. Προτρεπτ. 21. — Τοῦ αὐτοῦ: Βίος Πυθαγ. 109. — Bayle, Dictionnaire ἐν λέξει Pythagoras.—Olc, παρὰ Pauly—Wissowa, ἐν λέξει Bohne.—Boehm, De symbolis Pythagoreis Diss. Berol. 1905.—Wolffg. Schultz, Rätsel aus d. hellen. Kulturkreise, I.pz. 1909.

² Παρ' Αὐλοῦ Γελλίου IV, 11. Καὶ ἀναίρει μὲν ὁ Ἀριστόξενος τὴν γνώμην, καθ' ἣν ὁ Πυθαγόρας ἀπέχεε τῶν κυάμων, ἀλλ' ἤχθη εἰς τοῦτο πιθανῶς ὑπὸ μαρτυριῶν οὐχὶ ἀσφαλῶν (Πρβλ. καὶ Rohde, Psyche II³, 134).

δίδεται δὲ ὅτι καὶ Ἡρακλείδης ὁ Ποντικὸς ἐγνώριζεν αὐτήν¹ καὶ αὐτὸς ὁ Ἄριστοτέλης². Οὐχὶ δὲ ὀρθῶς τῶν νεωτέρων τινὲς ἀντεῖπον πρὸς τὴν γνώμην ταύτην³. Διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι τὴν ἀπὸ τῶν κυάμων ἀποχὴν καὶ τοῦ Ἐμπεδοκλέους συνίστα ἡ μυστικὴ φιλοσοφία⁴, ἣτις ὠρμήθη ἀπὸ τῶν πυθαγορείων. Ἐπειτα δὲ πιστοῦται ὅτι ἡ τῶν κυάμων ἀπαγόρευσις καὶ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς⁵ παλαιότατα καὶ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις ἦτο ἐν χρήσει. Κατὰ ῥήτην τοῦ Ἡροδότου μαρτυρίαν οἱ Αἰγύπτιοι οὐτ' ἔσπειρον οὐτ' ἔτρωγον κυάμους, οἱ δὲ ἱερεῖς αὐτῶν οὐδὲ νὰ βλέπωσι κυάμους ἠνείχοντο, ὡς ἀκάθαρτον ὄσπριον⁶. Πλὴν δὲ τούτου μαρτυρεῖται ὅτι τῶν κυάμων ἀπεῖχε καὶ ὁ ἐν Ῥώμῃ ἱερεὺς τοῦ Διὸς (flamen dialis)⁷ καὶ, ὡς ὀρθῶς παρετηρήθη, ἡ διάταξις αὕτη εἶναι πάντως παλαιά, ὡς εἶναι καθόλου εἰπεῖν αἱ θρησκευτικαὶ διατάξεις.

Τίς ἔννοια ὑπόκειται εἰς τὴν συμβολικὴν ταύτην ῥήτραν τῶν πυθαγορείων;

Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τούτου εἶναι ἐκ τῶν δυσχερεστάτων προβλημάτων τῆς ἱστορίας τῶν ἰδεῶν. Ἡ πολυθρύλητος ἐχερρημοσύνη τῶν παλαιῶν πυθαγορείων δὲν ἠθέλησε, φαίνεται, τοὺς ὄρκους παραβαίνουσα νὰ ἀποκαλύψῃ εἰς τοὺς βεβήλους καὶ τοῦ συμβόλου τούτου τὴν σημασίαν⁸. Οἱ δὲ μεταγενέστεροι τῆς αἱρέσεως θιασῶται καὶ ἄλλοι παρ' ἐκείνων μαθόντες οὐχὶ ἓνα ἀλλὰ πολλοὺς λόγους ἀναγράφουσι τούτου τοῦ πράγματος, καὶ τούτους γριφώδεις τὸ πλεῖστον καὶ σκοτεινοὺς, ὧν οἱ ἐξῆς εἶναι οἱ ἀξιολογώτατοι:

- 1) ὅτι οἱ κυάμοι παράγουσι πνεῦμα καὶ ταράπτουσι τὴν ψυχὴν⁹.
- 2) ὅτι εἶναι φθαρτικοί¹⁰.
- 3) ὅτι ἐντὸς αὐτῶν ὑπάρχουσι ψυχὰι νεκρῶν¹¹.
- 4) ὅτι εἶναι ὅμοιοι πρὸς τὰς πύλας τοῦ Ἄδου¹².
- 5) ὅτι εἶναι ὅμοιοι πρὸς τὰ ἀνώνυμα μέρη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος¹³.

¹ Παρὰ Ἰωάννη Λυδῶ, π. μὴν. 4, 29.

² Διογ. Λαερτ. 8, 34.

³ Πλάσμα τῶν μεταγενεστέρων θεωροῦσι τὰ κατὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τῶν κυάμων παρὰ τοῖς πυθαγορείοις ὡς *Krische* (De societate a Pythagora in urbe Crotoniatarum condita scopo politico commentatio, 1830) καὶ ὡς *Zeller* (Philos. d. Griechen I, 1⁶, 318, 5).

⁴ Ἄπ. 141, Diels «Δειλοί, πάνδειλοι, κυάμων ἀπο χειρὸς ἔχουσαι».

⁵ Ἡ ἀπαγόρευσις ἐν Yagour-Veda.

⁶ B, 17.

⁷ Κατὰ Φάβιον Πικτωρα παρ' Αὔλῳ Γελλίῳ X, 15, 2.

⁸ Βλ. τὰς μαρτυρίας παρὰ *Olcé*, ἐν Pauly-Wissowa, λ. Bohne.

⁹ Cic. d. divinatio. I, 30, 62. — Διογ. Λ. 18, 24. — Διοσκ. 2, 127. — Ἄπολλ. Ἰστ. θαυμ. 46. — Γεωπον. 2, 35, 4.

¹⁰ Διογ. Λ. 18, 34 «ὅτι φθείρει (ὁ κύαμος)». — Plin. Natur. hist. 18, 118. κ. ἄ.

¹¹ Plin. Natur. hist. 18, 118 «ut alii tradidere, quoniam mortuorum animae sunt in ea (faba)». κ. ἄ.

¹² Διογ. Λ. 18, 34 «ὅτι Ἄδου πύλαις (ὅμοιοι) ἀγόνατον γὰρ μόνον».

¹³ Διογ. Λ. 18, 34 «ὅτι αἰδοῖσις εἰσὶν ὅμοιοι». — Δουκιαν. ἐν Βίων πράσει 6. — Σουίδας ἐν λ. Πυθαγόρας.

- 6) ὅτι εἶναι ὅμοιοι πρὸς τὰς σάρκας¹
 7) ὅτι εἶναι ὅμοιοι πρὸς τὴν τοῦ ὄλου φύσιν, ἦτοι πρὸς τὸ σύμπαν²
 8) ὅτι εἶναι πνευματώδεις καὶ μετέχουσι τοῦ ψυχικοῦ³
 9) ὅτι τὰ ἄνθη αὐτῶν φέρουσι πένθιμα γράμματα⁴
 10) ὅτι γίνεται χρῆσις αὐτῶν κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῶν ἀρχόντων⁵

Ἄλλὰ καὶ ἡ νεωτέρα ἔρευνα, ἣτις ἤψατο τούτου τοῦ προβλήματος, δὲν συμφωνεῖ περὶ τῆς ἐννοίας τοῦ εἰρημένου συμβόλου. Ὁ Zeller δὲν πολυπραγμονεῖ περὶ αὐτοῦ⁶. Ὁ Wundt ἐν παρόδῳ περὶ τῶν κῦαμων λόγον ποιούμενος διετύπωσεν ἦν καὶ ἄλλοτε ἐμνημονεύσαμεν γνώμην, ὅτι πᾶσαι αἱ περὶ αὐτῶν διατάξεις ἔχουσι ἀφετηρίαν παλαιὰν δοξασίαν, καθ' ἣν οἱ κῦαμοι εἶναι σύμβολα τῶν νεφρῶν⁷. Ὁ Roscher ἐν τῇ σοφῇ «περὶ ἐφιάλτου» μελέτῃ, ἣτις ἐδημοσιεύθη ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Σαξονικῆς Ἀκαδημίας, ἐσπούδασε νὰ δείξῃ ὅτι ἀπηγορεύθη πάλαι τῶν κῦαμων ἡ χρῆσις, ἐπειδὴ ἐκ τῆς διογκώσεως καὶ τοῦ φουσήματος καὶ τῆς δυσπεψίας, ἅτινα οὗτοι προκαλοῦσιν, ἐπιγίνονται ἐφιάλται, ἐκ τούτου δ' ἐνομίσθη ὑπὸ τῶν πυθαγορείων καὶ ἄλλων ὅτι οἱ κῦαμοι ἔχουσι ἐν ἑαυτοῖς δαίμονας.⁸ Ὁ ψυχολόγος Larguier des Bancels ἐν πραγματεία «περὶ τῆς ἐννοίας τῆς ψυχῆς» ἐπιγραφομένη καὶ δημοσιευθεῖσα ἐν τοῖς Ἐργείοις τῆς ψυχολογίας τοῖς ἐκδιδομένοις ἐν Γενεύῃ⁹, ἰσχυρίσθη ὅτι οἱ κῦαμοι ἀπηγορεύθησαν ἐν τῇ πυθαγορείῳ σχολῇ ὡς ἔμψυχοι, ἐνομίσθησαν δ' ἔμψυχοι διότι παράγουσι πνεῦμα ἐν τοῖς ἐντέροις, ὅπερ ἐξελήφθη ὅμοιον πρὸς τὴν ψυχὴν. Ἡμεῖς δὲ ὑπεδηλώσαμεν ἄλλοτε ὅτι ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος συμβόλῳ πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὸ πυθαγόρειον δόγμα τῆς μετεμψυχώσεως¹⁰, κατέληξαν δ' εἰς τὸ

¹ Πορφ. ἐν Βίῳ Πυθαγ., 43 κεξ.—Ψ. Ἄκρων εἰς Ὀρατ. σατίρας II, 6, 63.—Εὐστάθιος εἰς Ἰλιάδ. N. 589 κ. ἄ.

² Διογ. Α. 18, 34 «ὅτι τῇ τοῦ ὄλου φύσει ὅμοιον (ὁ κῦαμος)».

³ Διογ. Α. 18, 24.

⁴ Γεωπον. 2, 35, 5. Νοοῦνται δὲ τὰ γράμματα AI, ἅτινα εἶναι δηλωτικὰ λύπης (πρβλ. τὸ ai ai). Τὰ αὐτὰ γράμματα εὑρισκον οἱ παλαιοὶ ἐν τῷ βακίνθῳ, ὅπερ ἄνθος ἐφύη κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκ τοῦ αἵματος τοῦ Ἰακίνθου ἢ τοῦ Τελαμωνίου Αἴαντος· Πρβλ. τὸν γνωστὸν στίχον τοῦ Θεοκρίτου
 καὶ τὸ ἴον μέλαν ἐστὶ καὶ ἄ γραπτὰ δάκνυθος
 (10, 28).

⁵ Διογ. Α. 18, 34. Πρβλ. καὶ Ψ. Πλουτ. π. παιδ. ἀγ. 17.—Λουκιαν. ἐν Βίῳ πρᾶσι 6. Ὅτι δ' ἐγένετο κῦαμων χρῆσις ἐν ταῖς ἐκλογαῖς πάλαι, εἶναι γνωστόν.

⁶ Philos. d. Griech. I, 1^b, 318, 5.

⁷ Völkerps. IV, 1^a, 1926, σελ. 299, 2.

⁸ Ephialtes, ἐν Abhandl. d. Sächs. Gesellsch. d. Wiss., τόμ. 20, σελ. 27. Πρβλ. καὶ Kleine Beiträge z. Religions- und Volkskunde, ἐν Λαογραφίᾳ, τόμ. 7, 1923, σελ. 221 καὶ *Tümpel*, παρὰ Pauly—Wissowa, ἐν λέξει Ephialtes.

⁹ Archives de Psychologie, τόμ. 17, 1918, σελ. 58 κεξ.

¹⁰ Θ. Βορέα, Ἡ ἀρχὴ τῆς π. μετεμψ. δόξης τῶν Ἑλλ. φιλοσόφων, ἐν Ἐπετηρ. Πανεπιστ. 1913, σελ. 322 κεξ.

αὐτὸ πόρισμα καὶ ἄλλοι τῶν ἐρευνητῶν¹, καὶ νομίζομεν ὅτι οὐδεὶς λόγος ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ ἀποστῶμεν τῆς γνώμης ταύτης.

Ἐπιτομὴ τοῦ Wundt τὸ δίδαγμα, καθ' ὃ οἱ κύαμοι εἶναι σύμβολα τῶν νεφρῶν, δὲν δύναται νὰ εἶναι ὀρθόν, διότι οἱ κύαμοι οὐχὶ τῶν νεφρῶν ἀλλ' ἄλλων μορίων τοῦ σώματος ἐμφανίζονται ὡς σύμβολα, εἶπομεν ἄλλοτε², θὰ ἴδωμεν δὲ καὶ ἐν τοῖς ἔπειτα. Ἄστοχος δ', ὡς ἡμεῖς νομίζομεν, εἶναι καὶ ἡ ἐκδοχὴ τοῦ Larguier des Bancel. Ὁ σοφὸς οὗτος, τοὺς ἄλλους τῶν παραδεδομένων λόγων ἀποδοκιμάζων ὡς ἀτόπους, ἐκεῖνον μόνον ὑπολαμβάνει ὀρθόν, καθ' ὃν οἱ κύαμοι ἀπηγορεύθησαν ὡς ὄντες πνευματώδεις καὶ μετέχοντες τοῦ ψυχικοῦ³. Καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Πυθαγόρας συνέστησε τὴν ἀπὸ τῶν κυάμων ἀποχὴν, διότι ἐνόμισεν ὅτι οὗτοι εἶναι ἔμφυχοι, τοῦτο δὲ διότι παράγουσι πνεῦμα ἐν τοῖς ἐντέροις (flatuosités intestinales, vents), ὑπερ ἐξέλαβε ταύτην πρὸς τὴν ψυχὴν. Δὲν πρέπει, λέγει, νὰ φανῇ τοῦτο παράδοξον, διότι κατὰ τὴν ἀρχέγονον τῶν ἀνθρώπων ἀντίληψιν τὸ πνεῦμα εἶναι ἐν, δύναται δὲ νὰ ὑπάρχη καὶ ἐν τῇ πνεύμονι καὶ ἐν τοῖς ἐντέροις· δηλοῦται δ' ἡ ἐνότης αὕτη τοῦ πνεύματος καὶ ἐκ τούτου, ὅτι, ὡς τὸ ἄλλο πνεῦμα, οὕτω καὶ τὸ τῶν ἐντέρων, κατὰ τὴν ἀφελεστέραν πίστιν τῶν ἀνθρώπων, δύναται νὰ συντελῇ καὶ εἰς τὴν σύλληψιν καὶ τὴν δημιουργίαν τῆς ζωῆς. — Κατὰ τινὰ βεδικὸν μῦθον ὁ Prajâpatî, ὁ Κύριος τῆς κτίσεως, τοὺς μὲν θεοὺς ἐδημιούργησε διὰ τῆς πνοῆς τῆς ἐκ τοῦ στόματος, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ κάτωθεν διαχωροῦντος.

Ταῦτα ὁ Larguier des Bancel. Ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι οὐδεὶς θὰ συμφωνήσῃ πρὸς τὰ διδάγματα τοῦ εἰρημένου σοφοῦ. Διότι πρῶτον μὲν ὁ ὑπὸ Διογένηος τοῦ Λαερτίου ἀναγραφόμενος λόγος, ἐξ οὗ ἐκεῖνος ὀρμάται, συνάπτεται μᾶλλον πρὸς τὸ δόγμα τῆς μετεμφυχώσεως καὶ ἄλλως ὀφείλει νὰ ἐρμηνευθῇ. Ἐπειτα δὲ διότι, καθ' ὅσον ἡμεῖς τοὐλάχιστον γνωρίζομεν, οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων εἶπέ ποτε, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, ὅτι τὰ φυτὰ εἶναι ἔμφυχα ὡς παράγοντα πνεῦμα ἐν τοῖς ἐντέροις. Τὸ ἐν τοῖς ἐντέροις πνεῦμα εἶναι κατὰ τοὺς Ἑλληνας διάφορον τοῦ πνεύματος τοῦ ταυτιζομένου πρὸς τὴν ψυχὴν, εἶναι πνεῦμα μεστὸν ἀκαθαρσίας. Διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν δὲ ταύτην καὶ τὴν ταραχὴν τῆς ψυχῆς, ἣτις ἐκ ταύτης προέρχεται, ἀπηγορεύθησαν κατ' ἀρχὰς οἱ κύαμοι, ὡς φαίνεται, ἢ δὲ δοξασία, καθ' ἣν ὑπάρχουσιν ἐν τοῖς κυάμοις ψυχαί, ἀνεπτύχθη ὕστερον, ὡς θὰ ἴδωμεν καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις. Μαρτυροῦσι δὲ περὶ ταύτης τῆς διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ τὴν ταραχὴν τῆς ψυχῆς ἀπαγορεύσεως τῶν κυάμων ἄλλοι τε τῶν παλαιῶν καὶ ὁ Κικέρων καὶ Διογένης ὁ Λαέρτιος καὶ ὁ

¹ A. Delatte, Etudes sur la litterature pythagoricienne, 1915, σελ. 36 κεξ. κ.ζ. — Ὁ Frazer διδάσκει ὅτι ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἀπηγόρευσε τοὺς κυάμους διὰ τὴν μετεμφύχωσιν (The golden Bough V, 2³, σελ. 300 κεξ.).

² Ἀκκδ. Ἀθηνῶν πρακτικά, τόμ. 2, 1927, σελ. 15.

³ Διογ. Α 18, 24.

Πλούταρχος. Κατὰ Κικέρωνα «Pythagoreis interdictum putatur, ne faba vescerentur, quae res habet inflationem magnam tranquillitatem mentis quaerentibus contrariam¹». Διογένης δ' ὁ Λαέρτιος λέγει ὅτι κατὰ τινὰ παραδεδομένον λόγον οἱ κύαμοι ἀπηγορεύθησαν παρὰ τοῖς πυθαγορείοις, διότι οἱ ἀπέχοντες αὐτῶν ἔχουσι κοσμιωτέρας τὰς γαστέρας². Καὶ ὁ Πλούταρχος νομίζει ὅτι εἰς τοὺς ἀγνεύοντας καὶ καθαρεύοντας ἐπεβάλλετο ἢ ἀπὸ τῶν ὄσπριων καθόλου ἀποχή, διότι οἱ τοιοῦτοι ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι καθαρὰ καὶ λιτὰ τὰ σώματα, τὰ δὲ ὄσπρια «ἔστι πνευματώδη καὶ περισσεύματα ποιεῖ πολλῆς καθάρσεως δεόμενα»³.

Παραδοξότατα δὲ εἶναι ὅσα λέγει ὁ σοφὸς Γαλάτης περὶ ἀφελοῦς πίστεως, καθ' ἣν καὶ τῶν ἐντέρων τὸ πνεῦμα συντελεῖ εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς ζωῆς, ὡς τὸ πνεῦμα καθόλου. Τῶν Ἑλλήνων τοιαύτη ἀντίληψις οὐδαμῶθεν μαρτυρεῖται. Ἐὰν δ' ἐπιχειρῶμεν διὰ μύθων νὰ λύωμεν τὰ ἐπιστημονικὰ ζητήματα⁴, οὐδὲν διαφέρουμεν τῶν περὶ τὸν Freud, ὅσοι σπουδάζουσι νὰ πείσωσιν ὅτι ἐκ τῶν διαχωρούμενων πνευμάτων ὀρμηθεὶς ὁ ἄνθρωπος ὑπέλαβε τὴν ἀναπνοὴν κυριώτατον τῆς ζωῆς στοιχεῖον. Οὕτως ἐδίδαξεν ὁ Ἑρνέστος Jones, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ τὰ διαχωρούμενα πνεύματα ὑπολαμβάνει ὡς συντελοῦντα εἰς τὴν σύλληψιν καὶ παραγωγὴν τῆς ζωῆς, ὕστερον δὲ ἀντὶ τούτων ἀντικαθιστᾷ τὴν ἀναπνοήν⁵. Καὶ ταῦτα ἐν ᾧ εἰς πάντας εἶναι φανερόν ὅτι ἡ παιδικὴ ἡλικία οὔτε τῆς ἀφροδισίου ὀμιλίας δύναται νὰ ἔχη ἔννοιαν οὔτε τῆς παραγωγῆς τῆς ζωῆς.

Πολὺ μᾶλλον στοχαζομένην τῆς ἀληθείας εὐρίσκομεν ἡμεῖς τὴν μνημονευθεῖσαν γνώμην τοῦ Roscher, νομίζομεν ὅμως ὅτι αὕτη πρέπει νὰ συναφθῇ πρὸς τὸ δόγμα τῆς μετεμψυχώσεως, ὅπερ ἐκράτησεν ἐν τῇ σχολῇ τῶν πυθαγορείων.

Ἡ ῥήτρα «κυάμων ἀπέχεσθαι» καὶ ἡ μετεμψύχωσις.—Καὶ ὅτι μὲν ἡ μουσικὴ πυθαγόρειος φιλοσοφία ἀποδέχεται τὸ δόγμα τῆς μετεμψυχώσεως καὶ αὐτὸς ὁ ἰδρυτὴς αὐτῆς, εἶναι σαφῶς μεμαρτυρημένον⁶. Πιθανὸν δ' εἶναι ὅτι ὁ Πυθαγόρας διὰ τὴν πίστιν ταύτην εἰς τὴν μετεμψύχωσιν ἠδύνατο νὰ διδάξῃ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ζώων

¹ De divinat. I, 30, 62.

² 18, 24.

³ Κεφαλ. καταγρ. Ῥωμαϊκὰ 95.

⁴ Ὁ ἰνδικὸς μῦθος ἐκφαυλίζει προφανῶς τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν παραβαλλομένην πρὸς τὴν θεϊαν. Ἀνάλογα δὲ πρὸς αὐτὸν ὑπάρχουσι καὶ παρ' ἡμῶν. Ἐν βαναυσότερα ἑλληνικῇ παροιμίᾳ ἐπὶ τὸ ἀστείότερον λέγεται «ὁ Θεὸς ἄλλους ἔπλασε καὶ ἄλλους ἔκλασε» (κατ' ἀνακοίνωσιν τοῦ φίλου κ. Στίλπωνος Κυριακίδου), ἵνα δηλωθῇ ἡ ὑπεροχὴ τοῦ κάλλους ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν δυσμορφίαν.

⁵ Die Empfängnis der Jungfrau Maria durch das Ohr, ἐν Jahrb. d. Psychoanalyse IV, 1914, σελ. 135.

⁶ Ξενοφάνης παρὰ Διογ. Α. 8, 36.—Ἀριστ. π. ψυχ. Α 3, 407 β 20 «ὡσπερ ἐνδεχόμενον κατὰ τοὺς πυθαγορικοὺς μύθους τὴν τυχοῦσαν ψυχὴν εἰς τὸ τυχόν ἐνδύεσθαι σώμα».

καὶ τῶν φυτῶν ἀποχὴν¹, ἐνθυμούμενος ὅτι, ἐπειδὴ κατὰ τὰς μετενσωματώσεις αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων ἠδύναντο νὰ ἔρχωνται καὶ εἰς τὰ ζῆα καὶ τὰ φυτά, ἅτινα καὶ κατὰ παλαιὰς ἀντιλήψεις εἶναι ἔμφυχα², ἦτο ἐνδεχόμενον ὁ τρώγων αὐτὰ νὰ τρώγγῃ καὶ αὐτὰς τὰς ψυχὰς τὰς εἰς αὐτὰ ἐρχομένας. Δὲν εἶναι δὲ καὶ τοῦτο ἀπίθανον, ὅτι ὁ τοῦ Κρότωνος σοφὸς ἐξ ὄλων τῶν φυτῶν τὸν κύαμον ἐξέλαθεν ὡς σύμβολον τῆς ἀπορρήτου διδασκαλίας του, διότι ἡ πίστις περὶ τῶν κυάμων ὡς ἐχόντων ἐν ἑαυτοῖς ψυχὰς ἢ δαίμονας ὑπῆρχε καὶ πρὸ αὐτοῦ, ἀναπτυχθεῖσα ἐκ τῆς παρατηρήσεως ὅτι οἱ κύαμοι τρωγόμενοι γεννῶσι διόγκωσιν καὶ ἐνοχλητικὰ ὄνειρα καὶ ἐφιάλτας. Εἶναι γνωστὸν τοῦλάχιστον ὅτι ἐν ταῖς αἰγυπτιακαῖς παραδόσεσιν οἱ κύαμοι ἐκλαμβάνονται ὡς φυτά, εἰς τὰ ὅποια ἔρχονται αἱ ψυχαὶ κατὰ τὰς ἐν τῷ κόσμῳ περιπολήσεις³. Καὶ φαίνονται αἱ παραδόσεις αὗται παλαιόταται, δημιουργήματα ἀνθρώπων ἀφελέστερον παρατηρούντων καὶ ἐρμηνεύοντων τὰ φαινόμενα. "Ὅτι δ' οἱ πυθαγόρειοι καὶ ἰδιορρυθμότερον διετύπωσαν τὰ περὶ τῶν κυάμων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ψυχῶν διδάγματα, μαρτυροῦσιν οἱ παραδεδομένοι λόγοι, οὓς δὲν ἐξήτασεν ἀποχρώντως ἢ μέχρι τοῦδε ἔρρουνα. Ἐν τοῖς λόγοις τούτοις διαφαίνεται καὶ ἡ ἀφετηρία τῆς γενέσεως τοῦ ἐξεταζομένου συμβόλου καὶ ἡ σαφεστέρα περὶ αὐτοῦ διδασκαλία τῆς πυθαγορείου σχολῆς, ὡς θὰ δεῖξῃ βραχεῖα ἐπισκόπησις αὐτῶν.

Ὁ πρῶτος τῶν λόγων τούτων, ὡς ἡμεῖς κατετάξαμεν αὐτοὺς ἐν τοῖς πρόσθεν, ἐλέγχει καθ' ἡμᾶς τὴν ἀφετηρίαν πρὸς δημιουργίαν τῆς πίστεως εἰς τὴν ὕπαρξιν ψυχῶν ἢ δαιμόνων ἐν τοῖς κυάμοις. Κατὰ τὸν λόγον τοῦτον οἱ κύαμοι ἀπηγορεύθησαν ἐν τῇ πυθαγορείῳ σχολῇ, διότι παράγουσι φύσημα καὶ ταράττουσι τὴν ψυχὴν καὶ προκαλοῦσιν ἐνοχλητικὰ ὄνειρα καὶ παρακωλύουσι τὴν εὐθυνοειρίαν, ἐξ οὗ ἐλέχθη ὅτι καὶ ὁ Ἀμφιάραος ὁ μάντις ἀπεῖχεν αὐτῶν «διὰ τὴν δι' ὄνειρων μαντείαν⁴», ἴσως δὲ καὶ οἱ Ὀρφικοὶ καὶ οἱ Ἐλευσίνιοι καὶ καθόλου οἱ τὰς τελετὰς ἐπιτελοῦντες ἐν τοῖς ἱεροῖς⁵. "Ὅτι δ' ἐκ τῆς παρατηρήσεως ταύτης οἱ ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ ἔλθωσιν εἰς τὴν πίστιν περὶ ὑπάρξεως ψυχῶν ἢ δαιμόνων ἐν τοῖς κυάμοις, ἐξ ὧν γεννῶνται καὶ οἱ ἐφιάλται, εἶναι πολὺ πιθανὴ γνώμη, ἣτις ἐνισχύεται καὶ ἐξ ὅσων λέγει ὁ φιλόσοφος Πορφύριος, καθ' ὃν μετὰ τῶν τροφῶν εἰσέρχονται πονηροὶ δαίμονες εἰς τοὺς ἀνθρώπους. «Καὶ τὰ σώματα»,

¹ Πρβλ. καὶ *Ueberweg-Praechter*, Gr. d. Gesch. d. Philos.¹², 1926, σελ. 64. — *Rohde*, *Psyche* ³, 134.

² Μαρτυρία παρὰ Θ. Βορέα, Ἡ ἀρχὴ τ. π. μετεμφ. δ. τ. Ἑλλ. φιλοσόφων, ἐν Ἐπετηρίδι Πανεπιστ., 1913, σελ. 325 κέξ.

³ Αὐτόθι, σελ. 325, 4.

⁴ Κατὰ Διοσκοριδὴν (2, 127) ὁ κύαμος εἶναι πνευματώδης καὶ ψυσώδης καὶ δύσπεπτος καὶ δυσόνηρος.—Πρβλ. Γεωπ. 2, 35, 8.—Ἀπολλ., Ἴστ. θαυμ. 46.—Πλουτ., Συμπ. 8, 10, 1. Ἐγνώρισε δὲ προφανῶς ἢ πεῖρα εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὰς ιδιότητας ταύτας τοῦ κυάμου.

⁵ Διογ. Λ. 8, 33.—Παυσ. I, 37, 4.—Πορφ. π. ἀποχῆς ἐμφ. 4, 16. *Rohde*, *Psyche* II ³, 126.

λέγει ὁ Πορφύριος, «μετὰ ἀπὸ τούτων (τῶν πονηρῶν δαιμόνων)· καὶ γὰρ μάλιστα ταῖς ποιαῖς τροφαῖς χαιρόουσι σιτουμένων γὰρ ἡμῶν προσίασι καὶ προσιζάνουσι τῷ σώματι καὶ διὰ τοῦτο αἱ ἀγνεῖαι, οὐ διὰ τοὺς θεοὺς—, ἀλλ' ἢ ὅτι ἀποστῶσι. μάλιστα δ' αἵματι χαιρόουσι καὶ ταῖς ἀκαθαρσίαις καὶ ἀπολαύουσι τούτων εἰσδύνοντες τοῖς χρωμένοις κτλ.»¹.

Συμπληρωτικὸς τοῦ πρώτου εἶναι πιθανῶς ὁ δεύτερος λόγος, καθ' ὃν ἀπηγορεύθησαν οἱ κύαμοι, διότι φθείρουσιν ἤτοι βλάπτουσι τοὺς τρώγοντας αὐτούς².

Σαφέστερον ἄγουσιν εἰς τὸ δόγμα τῆς μετεμψυχώσεως οἱ ἐπόμενοι ἀπορρητότεροι τῶν παραδεδομένων λόγων. Κατὰ τὸν τρίτον λόγον ἀπαγορεύονται οἱ κύαμοι, διότι ὑπάρχουσιν ἐν αὐτοῖς ψυχαὶ νεκρῶν, ὁ δὲ τρώγων τοὺς κύαμους τρώγει τὰς ψυχὰς τῶν γονέων. Ὑπάρχουσι δ' ἐν τοῖς κύαμοις αἱ ψυχαί, διότι οὗτοι εἶναι ἢ κλιμαξ, δι' ἧς οἱ τεθνεῶτες ἐκ τῶν δωματίων τοῦ Ἄδου ἀναβαίνουν εἰς τὸ φῶς. Μαρτυροῦσιν ἱεροὶ τινες λόγοι φερόμενοι ἐν ταῖς παλαιαῖς εἰς Ὅμηρον σχολίαις καὶ ἐν ταῖς τοῦ Εὐστάθιου παρεκδοχαῖς³, ὅτινες ἔχουσιν ὡς ἐξῆς:

Ἰσὸν τοι κύαμους τε φαγεῖν κεφαλὰς τε τοκήων⁴

διὰ τὸ τοὺς κύαμους

ψυχῆς αἰζήτων βάσιν ἔμμεναι ἢ δ' ἀναβαθμὸν

ἐξ Ἄιδου δόμων, ὅταν αὐγὰς εἰσανίωσιν⁵.

Πῶς δὲ συμβαίνει ὥστε μόνον διὰ τῶν κύαμων νὰ ἐξέρχονται ἐκ τοῦ Ἄδου εἰς τὸ φῶς αἱ ψυχαί, οὐχὶ δὲ καὶ δι' ἄλλων φυτῶν, ἐρμηνεύει ἰδιορρυθμότερον καὶ μυστικώτερον ὁ τέταρτος τῶν παραδεδομένων λόγων. Συνιστάται ἢ ἀπὸ τῶν κύαμων ἀποχῆ κατὰ τὸν λόγον τοῦτον, διότι οἱ κύαμοι «ὅμοιοι Ἄδου πύλαις εἰσὶν ἀγόνατον γὰρ μόνον». Καὶ εἶναι μὲν γριφώδης ὁ οὕτως ἐκφερόμενος λόγος, ἀλλὰ γίνεται καταληπτός, ἐὰν ἐξετάσωμεν αὐτὸν ἐν συναφείᾳ πρὸς τὰ διειληγμένα. Διὰ τῶν κύαμων ἐξέρχονται ἐκ τοῦ Ἄδου αἱ ψυχαί, τοῦτο λέγει ὁ λόγος οὗτος, καὶ γίνονται πύλαι Ἄδου εἰς αὐτάς οἱ κύαμοι, διότι οὗτοι μόνον εἶναι φυτὰ ἀγόνατα, διότι δῆλα δὴ οὗτοι μόνον

¹ Περὶ τῆς ἐκ λογίων φιλοσοφίας, σελ. 149, Wolff (Εὐσεβ. Προπαρ. εὐαγγελ. 4, 22, 16). Πρβλ. καὶ Roscher, ἐν τῷ εἰρ. τόπῳ.

² Ὑστερογενῆ ἐρμηνεύματα εἶναι καθ' ἡμᾶς τὰ λέγοντα ὅτι οἱ κύαμοι εἶναι φαρμακοὶ ὡς καθιστῶντες ἀγόνους τὰς ὄρνιθας καὶ τὰς γυναῖκας (Γεωπ. 2, 35, 5.—Κλήμ. Ἀλεξ. Στρωμ. 3, 521 Pott).

³ σελ. 948.

⁴ Λέγονται δὲ κεφαλαὶ αἱ ψυχαί, ὡς ἐν τῷ δημηρικῷ «πολλὰς δ' ἰφθίμους κεφαλὰς Ἄιδου προταψεν» (Λ 55). πρβλ. καὶ Furtwängler, Die ant. Gemm. III, 245 κεξ.—Weicker, Der Seelenvogel in d. alt. Litt. u. Kunst, σελ. 30 κ.εξ.

⁵ Ὁ πρῶτος στίχος μνημονεύεται καὶ ὑπὸ Ἡρακλείδου τοῦ Ποντικῆ παρὰ Λυδῶ (π. μην. 4, 29). Τὸν δεύτερον καὶ τὸν τρίτον στίχον ἀποκατέστησεν ὁ Nauck (ἐν Ἰαμβλ. βίῳ Πυθ., σελ. 232).—Πρβλ. καὶ Delatte, ἐν τῷ εἰρ. τόπῳ, σελ. 23, 37.

δὲν ἔχουσι γόνατα, ἤτοι δεσμούς ἐμφράξεις, ὡς λέγει ὁ Πορφύριος¹, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐμποδίζουσι τὴν δίοδον καὶ ἀνάθασιν αὐτῶν.

Πρὸς τὸ δόγμα τῆς μετεμψυχώσεως συνάπτονται πιθανῶς καὶ οἱ ἐπόμενοι δύο λόγοι. Κατὰ τὸν πρῶτον τούτων ὀφείλει ἕκαστος νὰ ἀπέχη τῶν κυάμων, «ὅτι αἰδοίοις εἰσὶν ὅμοιοι». Καὶ πῶς μὲν ἦλθον κατ' ἀρχὰς οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν παραβολὴν ταύτην, δὲν θὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα, ὁ δὲ περὶ οὗ πρόκειται λόγος τῆς πυθαγορείου σχολῆς φαίνεται ὅτι διδάσκει τὰ ἐξῆς. «Ὅπως αἱ ψυχαὶ τῶν γεννωμένων ἀνθρώπων διὰ τῶν ἀνωνύμων μορίων ἐξέρχονται εἰς τὸ φῶς, οὕτω διὰ τῶν κυάμων ἐξέρχονται ἐκ τοῦ Ἄδου εἰς τὸ φῶς αἱ ψυχαὶ τῶν τεθνεώτων». Ὅτι διὰ τῶν γεννητικῶν μορίων ἐξέρχονται αἱ ψυχαὶ εἰς τὸ φῶς, εἶναι κοινὴ πλαισιὰ ἀντίληψις, ὡς διδάσκουσιν ἄλλα τε καὶ τὰ ἔργα τῆς παλαιᾶς τέχνης². Ὅτι δὲ συνάπτεται πρὸς τὸ δόγμα τῆς μετεμψυχώσεως καὶ ὁ λόγος οὗτος, μαρτυρεῖ καὶ ἡ ἑρμηνεῖα Ἡρακλείδου τοῦ Ποντικοῦ (παρὰ Λυδῶ π. μην. 4, 29 «*διεγείρει ὁ κύαμος τὰ σώματα πρὸς συνουσίαν ἐσθιόμενος καὶ ταύτη καθέλκει τὰς ψυχὰς ἐπὶ τὴν γένεσιν*» Πρβλ. καὶ Πλουτ. Κεφ. καταγρ. Ῥώμ. 95), ἣτις τοῦτο φαίνεται λέγουσα, ὅτι οἱ κύαμοι τρωγόμενοι συντελοῦσιν εἰς τὴν γένεσιν, ἣς ζητεῖ νὰ ἀπαλλαγῇ ἡ μετενσωματωμένη καὶ περιπολοῦσα οὕτω ψυχὴ³. Νομίζομεν δ' ἡμεῖς ὅτι καὶ τοῦ Ἐμπεδοκλέους τὸ δίδαγμα περὶ τῆς ἀπὸ τῶν κυάμων ἀποχῆς μᾶλλον ἰσχύει περὶ τῆς μετεμψυχώσεως, ἣν καὶ ὁ σοφὸς ἐκεῖνος ἐδίδαξεν, ὡς εἶπομεν ἤδη⁴, ὑστερογενῆς δ' εἶναι ἢ ὑπὸ τοῦ Αὐλοῦ Γελλίου μνημονευομένη ἑρμηνεῖα, καθ' ἣν διὰ τῆς ῥήσεως «*δειλοί, πάνδειλοι, κυάμων ἀπὸ χειρᾶς ἔχεσθαι*» ἀποιρέπει ὁ Ἀκραγαντῖνος φιλόσοφος τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς τῶν ἀφροδισιῶν⁵. Περὶ τοῦ ἐπομένου λόγου οὐδὲν λέγομεν, διότι καθ' ἡμᾶς τὰ αὐτὰ διδάσκει πρὸς τὸν προηγούμενον, μόνον ὅτι ἀντὶ τῶν αἰδοίων γίνεται λόγος ἐν τούτῳ περὶ σαρκῶν.

Καὶ οἱ ἐπόμενοι δὲ τρεῖς λόγοι κατὰ παραπλήσιον τρόπον πρέπει καθ' ἡμᾶς νὰ ἐρμηνευθῶσι. Τὸ σύμπαν εἶναι πλήρες πνεύματος ἤτοι ἀέρος. Τὸ δὲ πνεῦμα τοῦτο, ὡς διδάσκουσιν οἱ πυθαγόρειοι καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων, εἶναι συγγενὲς πρὸς τὴν ψυχὴν, ἣτις ἐκ τούτου ἔχει τὴν ἀρχήν. Γνωριμώτατα εἶναι τὰ τοῦ Ἀναξι-

¹ Ἄντρ. Νυμφ. 19.—Πρβλ. καὶ Θεοφρ. π. φυτ. ἰστ. 4, 8, 7.—καὶ *Delatte*, αὐτόθι.

² Πρβλ. *Furtwängler*, *Die ant. Gemm.* πίν. 24, 29.—*Weicker*, ἐν τῷ εἰρ. ββλ., σελ. 2, 4, 30, 4.—*Immisch*, *Sprachliches z. Seelenschmetterling*, ἐν *Glotta*, 1916, σελ. 193 καὶ 5.

³ Πρβλ. τὸν ὀρφικὸν στίχον

κύκλον τ' αὐτὸν λήξει καὶ ἀναπνεῦσαι κακότητος

Παρὰ Πρόκλῳ, εἰς Τιμ. 330).

⁴ Ἄπ 141, *Diels*.

⁵ IV, 11.

μένους· «ἡ ψυχὴ ἢ ἡμετέρα ἀῆρ οὐσα συγκρατεῖ ἡμᾶς καὶ ὅλον τὸν κόσμον πνεῦμα καὶ ἀῆρ περιέχει»¹, ἔτι δὲ τὸ «τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ ὅλου εἰσιέναι ἀναπνεόντων φερομένην ὑπὸ τῶν ἀνέμων»² καὶ τὸ τῆς μυστικῆς τῶν πυθαγορείων φιλοσοφίας, ὅτι ὁ ἀῆρ εἶναι ἔμπλεως ψυχῶν, αἵτινες ὀνομάζονται ἥρωες καὶ δαίμονες³. Ἀλλὰ καὶ οἱ κύαμοι, ὡς εἶδομεν ἤδη, ἔχουσι κατὰ τοὺς πυθαγορείους πνεῦμα ἢ ψυχὰς ἐν ἑαυτοῖς. Ἐντεῦθεν ἄρα νοεῖται τί λέγει ὁ ἕβδομος τῶν παραδεδομένων λόγων, ὁ διδάσκων ὅτι οἱ κύαμοι εἶναι ὅμοιοι πρὸς τὴν τοῦ παντὸς φύσιν, ἦτοι πρὸς τὸ σύμπαν, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀπαγορεύεται ἢ βρῶσις αὐτῶν.

Ἐγγύτατα πρὸς ταῦτα εἶναι τὰ τοῦ ἐπομένου λόγου τοῦ λέγοντος ὅτι ὑπαγορεύεται ἢ ἀπὸ τῶν κυάμων ἀποχή, διότι οὗτοι εἶναι πνευματώδεις καὶ μετέχουσι τοῦ ψυχικοῦ. Ἄφ' οὗ οἱ κύαμοι ἔχουσι πνεῦμα, τὸ δὲ πνεῦμα εἶναι ψυχὴ, μετέχουσι τοῦ ψυχικοῦ οἱ κύαμοι, ἦτοι ἔχουσι ψυχὰς ἐν ἑαυτοῖς⁴, διὸ καὶ ὀφείλει ἕκαστος νὰ ἀπέχη αὐτῶν, ἵνα μὴ τρώγη τὰς ψυχὰς ταύτας.

Ἐν τῷ ἐνάτῳ λόγῳ προέχει μὲν ἡ ἰδέα τῆς ἀφιερώσεως τῶν κυάμων εἰς τοὺς νεκροὺς, ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ὑπόκειται πιθανώτατα ἀρχικὴ τις ἀντίληψις, καθ' ἣν οἱ κύαμοι ἔχουσι στενωτέραν τινα σχέσιν πρὸς τοὺς νεκροὺς καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὴν μετεμψύχωσιν, ὡς καὶ οἱ προηγούμενοι λόγοι⁵.

Μόνον ὁ τελευταῖος τῶν παραδεδομένων λόγων ἀγνοῶν τὴν πρὸς τὰ πνεύματα καὶ τὰς ψυχὰς σχέσιν τῶν κυάμων διδάσκει ὅτι ἀπηγορεύθησαν οἱ κύαμοι ὡς ὄντες ἐν χρήσει κατὰ τὰς ἐκλογὰς τῶν ἀρχόντων. Καὶ φαίνεται μὲν ὅτι εἶναι ὁ λόγος οὗτος μεταγενέστερος καὶ ὑστερογενῆς ἢ σημασία αὐτῆ, ἀλλὰ καὶ ἂν ὠρμάτο ἐξ αὐτῆς τῆς

¹ Ἄπ. 2, Diels.—Πρβλ. καὶ Θ. Βορέα, ἡ δόξα π. τ. σπλ. ὡς ἕδρας τ. ψυχῆς, ἐν Τεσσαρ. Κ. Σ. Κόντου, 1909, σελ. 445 κεξ.

² Ἄριστ. π. φ. Α 2, 404 α 17.

³ Διογ. Λ. 8, 32.—Πρβλ. καὶ Rohde II³, 257 κεξ.

⁴ Πρβλ. καὶ Delatte, ἐν τῷ εἰρ. βιβλ., σελ. 38, 293.

⁵ Ὅτι οἱ κύαμοι ἦσαν ἀφιερωμένοι εἰς τὴν λατρείαν τῶν νεκρῶν, εἶναι γνωστόν. Κύαμοι εὐρέθησαν ἐν αἰγυπτιακοῖς τάφοις (*Olek*, παρὰ Pauly — Wissowa, ἐν λέξει Bohne)· ὀσπρίων καθόλου ἐγένετο χρῆσις ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰ περιδειπνα καὶ τὰς προκλήσεις τῶν νεκρῶν (Πλουτ. Κεφαλ. καταγρ. Ῥωμ. 95). Ταῦτά μαρτυροῦνται παρὰ Ῥωμαίοις («Fabam nec tangere nec nominare diali flamine licet, quod ea putatur ad mortuos pertinere» Φῆστος. Πρβλ. Φάβιον Πικτωρα παρ' Αὐλφ Γελλίφ X, 15, 2)· καὶ παρ' Ἰνδοῖς (*Schröder*, Das Bohnenverbot bei Pythagoras u. im Veda, ἐν Wiener Zeitschr. d. Kunde d. Morgenlandes XV, 1901) κ. ἄ. Παρὰλλήλως δ' ἀνεπτύχθη ἢ πίστις ὅτι διὰ τῶν κυάμων, ἦτοι τῶν ἐν αὐτοῖς ψυχῶν ἢ δαιμόνων, ἀποτρέπονται οἱ κακοὶ δαίμονες. (Πρβλ. τὰ κατὰ τὰ Lemuria τῶν Ῥωμαίων — Οὐάρρων παρὰ Νωνίφ Μαρκέλλφ 135, 18.—Ὁεῖδιον, Fast. 5, 435 κεξ. — Λυδόν, π. μὴν. 4, 42.—Fraser, The golden Bough IX⁴, 143 κεξ.). Ἀλλὰ περὶ τούτου θὰ διαλάβωμεν ἀλλαχοῦ.

παλαιᾶς τῶν πυθαγορείων σχολῆς, οὐδεὶς θὰ ἐθαύμαζεν ὅτι περὶ τοῦ αὐτοῦ συμβόλου ἐν τῇ αὐτῇ σχολῇ διττοὶ ὑπῆρξαν λόγοι, ἐνθουμούμενος ὅτι ἐν πάσαις ταῖς μυστικαῖς αἱρέσεσι τὰ σύμβολα καὶ διπλᾶς καὶ πολλαπλᾶς δύνανται νὰ ἔχωσι σημασίας.

ZUSAMMENFASSUNG

Der pythagoreischen symbolischen Formel «κυάμων ἀπέχεσθαι» liegt wahrscheinlich der Glaube an die Seelenwanderung zu Grunde, dem die mystische Philosophie der Pythagoreer huldigte. Das führe ich im Vorangehenden aus und weise darauf hin, dass auch die meisten der von den Alten überlieferten Gründe dieses Verbots, welche man bisher nicht hinreichend berücksichtigt hat, für diese Meinung sprechen dürften.

ΙΣΤΟΡΙΑ: *Περὶ ἀνεκδότων Κορητικῶν συμβολαίων, ὑπὸ κ. Ι. Καλιτσουνάκη.**

Ὁ κ. Παππούλιας προσθέτει ὀλίγα τινὰ ἐξαίρων τὴν ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως σημασίαν τῆς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Καλιτσουνάκη.

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ὁ κ. Ὁρλάνδος καταθέτει εἰς τὴν Ἀκαδημίαν νέον ἔργον τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον: *Μοναστηριακὴ Ἀρχιτεκτονικὴ.*

Ὁ κ. Ρεμοῦνδος καταθέτει σύγγραμμα νεωστὶ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ν. Σακελλαρίου ὑπὸ τὸν τίτλον: *Στοιχεῖα προβολικῆς Γεωμετρίας,* ἐξαίρων τὴν σημασίαν αὐτοῦ διότι εἶναι τὸ πρῶτον ἐλληνικὸν σύγγραμμα ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου περιέχει δὲ λεπτομερῆ κατάλογον ἐπιστημονικῶν ὄρων ἀναφερομένων εἰς τὸν μαθηματικὸν τοῦτον κλάδον.

ΕΚΛΟΓΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

Ἐκλέγεται γραμματεὺς τῶν δημοσιευμάτων παμφηφεί ὁ κ. Γ. Ρεμοῦνδος.

ΠΡΟΤΑΣΙΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥ

Ὁ Πρόεδρος τῆς Α' Τάξεως ἀνακοινοῖ ὅτι ἡ Α' Τάξις προτείνει ὡς ὑποψήφιον πρόεδρον μέλος διὰ τὸν κλάδον τῆς Γεωπονίας τὸν κ. Κυριακὸν καὶ ἀναγινώσκει τὴν περὶ τῶν ἔργων καὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ ἔκθεσιν τῆς Τάξεως.

* Θὰ δημοσιευθῇ εἰς ἐπόμενον τεῦχος.